

Iz Glavnog grada u prirodu

Ljepote i vrijednosti rijeke Komarnice i Šavnika

Sve poznatija rijeka Komarnica posjetioce iznova oduševljava svojim impozantnim, divljim kanjonom, na mjestima dubokim i preko 700 metara, koji spaja Šavnik i Plužine. Kada stojite na rubu kanjona, sa jedne strane noge vam podrhtavaju od visine i ljepote jer ste u ravni sa orlovima, a sa druge strane osjećate pitomost predivnih okolnih sela koja se prostiru na visoravnima sa obje strane kanjona. Sela su dalje okružena divljim planinama kao što su Vojnik, pivska prostranstva i Durmitor.

Komarnicu opisujemo i kao „Tara u malom” - jer ima sve ljepote Tare na manjem prostoru. Kao što Tara okružuje i čuva Durmitor sa jedne, tako to radi i Komarnica sa druge strane, čineći jednu ambijentalnu cjelinu punu prirodne drame, najljepših pejzaža i mogućnosti za razvoj najodrživijeg turizma na kom cijeli svijet može da nam zavidi.

Komarnica nastaje od Durmitorskih voda u staništu divokoza, teče kroz doline okružene vertikalnim stijenama - Boljske grede gdje se druži sa medvjedima, dalje žubori kroz bukove šume, a zatim izlaskom iz istoimenog sela odjednom se naizgled gubi u najpoznatijem mjestu za kanjonung u Crnoj Gori - Nevidio. Nakon Nevidia gradi širi, ali sve dublji i dublji, ništa manje impozantan dio kanjona, gdje se spaja sa Pridvoricom i gradi veliku Komarnicu

Foto: Solutions4you

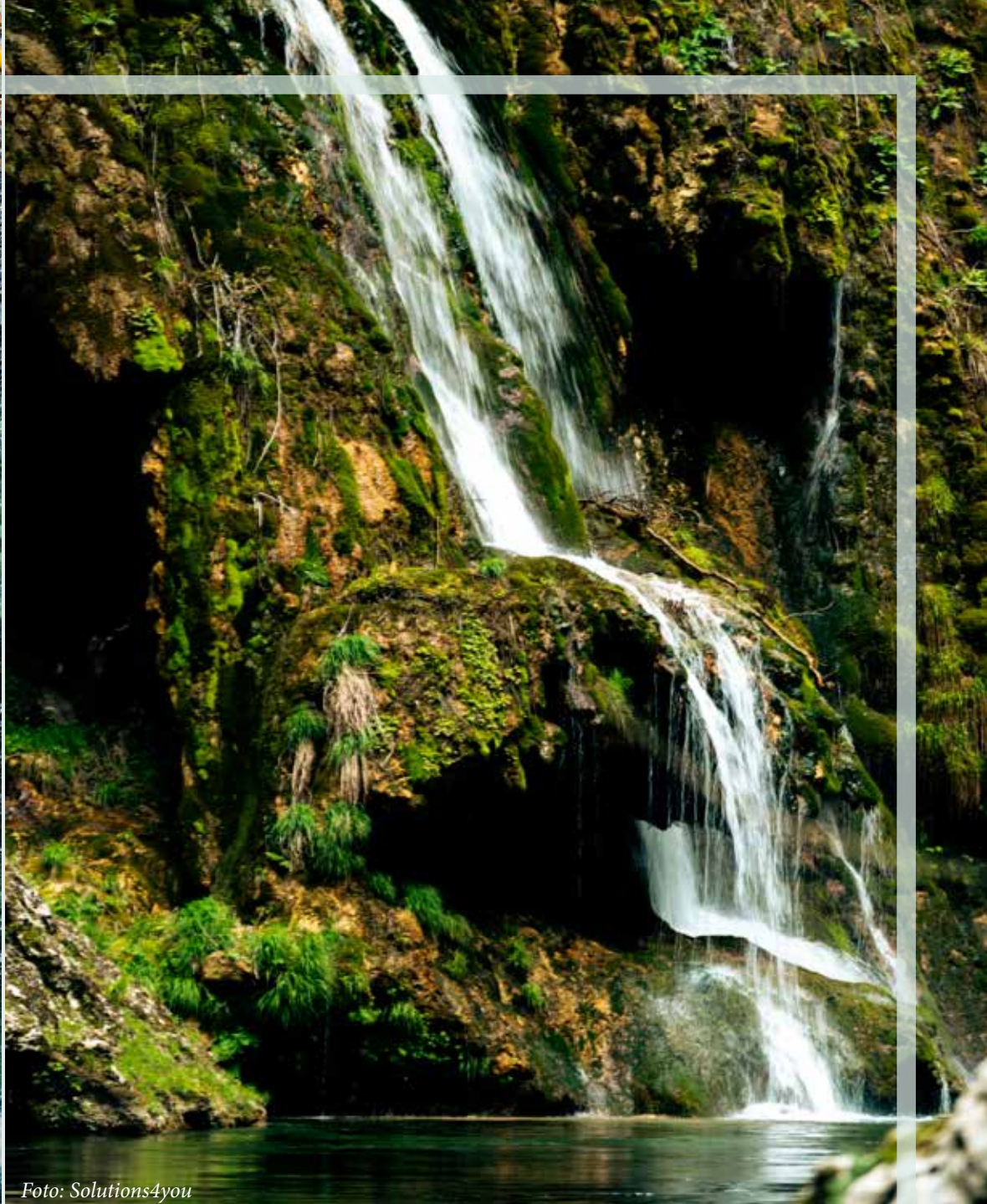

Foto: Solutions4you

Ova impresivna manifestacija prirode na spektakularan način svjedoči o periodu od 30 miliona godina tokom kojih je ledeno hladna voda puna kiseonika probijala svoj put između dva monumentalna planinska diva, suprotstavljajući se otporu strmih i hladnih kamenih blokova. Kao rezultat stalne borbe, formiran je kanjon autentične i neobične ljepote, obilježen snažnim kontrastima. Brzi pad vodenog toka Komarnice stvara niz vodenih kaskada i pjenušavih bukova koji dodatno obogaćuju ovo prirodno čudo, i čine raj za kajakaše ali i za ribolovce. Ne toliko davno, Komarnica je svoj put završavala ulivajući se u rijeku Pivu (čiji je kanjon po riječima starih bio najljepši u Crnoj Gori, a čiji ostatak danas možemo vidjeti nizvodno od brane) i sa njom zajedno putovala do rijeke Tare, sa kojom se ujedinjuje u Drinu. Danas, Komarnica svoj put završava u vještačkoj

akumulaciji Pivsko jezero.

O vrijednostima Komarnice ne govori samo njena ambijentalna ljepota, već i kipuće vrelo živog svijeta koje je u njemu pronašlo sklonište. Sudarom planinske i submediteranske klime, Komarnica pruža najrazličitije uslove za život. Kanjoni su mjesta u kojima su se vrste sakrivala tokom klimatskih kriza kao što su, npr. ledena doba, i upravo iz ovih mjesta živi svijet je ponovo naselio naš kontinent nakon povlačenja leda. Neke od ovih vrsta nijesu izašle van kanjona, pa sada tu žive kao reliktno i endemske vrste. Izolovanost i nepristupačnost nekih djelova kanjona Komarnice i dan danas živom svijetu objezbjeđuje siguran prostor daleko od čovjeka, pa su u njemu primijećeni nevjerojatno veliki primjerci određenih životinjskih vrsta, ali i stare, nikad sjećene šume bukve

koje vrve od života. Stijene ovog kanjona su krečnjačke, išarane pećinama i jamama, čija neispitana podzemna prostranstva kriju visok nivo endemizma. Komarnica u nekim svojim djelovima čuva prirodne pojave u izvornom obliku, iz vremena u kojima čovjek još nije bio okupirao prirodu.

Nije iznenađujuće što je kanjon Komarnice zaštićen i na nacionalnom i na međunarodnom nivou. Proglašen je parkom prirode, zatim zajedno sa rijekom Pivom i spomenikom prirode, a nominovan je i za Emerald područje - dio najveće svjetske mreže zaštićenih područja, a predstavlja i buduće Natura 2000 područje - dio mreže zaštićenih područja Evropske Unije. Pored toga, krasi ga titule kao što je IPA (eng. Important Plant Area - važno područje za biljke), IBA (eng. Important Bird Area - važno područje za ptice) i KBA (eng. Key

Foto: Brais Palmás

Foto: Solutions4you

Biodiversity Area - ključno područje za biodiverzitet). Posebnu vrijednost Komarnica ima zato što pripada prirodnoj cjelini NP Durmitora, pa je od strane UNESCO-a bila predložena za priključenje nacionalnom parku, kako bi i sama bila prekrivena plaštom zaštite koji omogućava da Durmitor i Tara, kao prirodna područja svjetske baštine, budu sačuvana za cijeli svijet. Međutim, političke odluke dovele su do toga da Komarnica dobije mnogo niži nivo zaštite - park prirode, kako bi njeni resursi nalik šumama i vodama mogli da budu korišteni.

Uprkos različitim nivoima zaštite i neprocjenjivoj biološkoj i ambijentalnoj vrijednosti, Komarnica je danas snažno ugrožena planovima za izgradnju velike hidroelektrane, koja bi divlju rijeku i imponzantan kanjon pretvorila u dugačku praznu akumulaciju, i potpuno izbrisala sve njene vrijednosti, ali i mogućnosti da čovjek sa njenih obronaka bude za primjer svijetu kako je to moguće živjeti i razvijati se u skladu sa divljom prirodom.

Ipak, postoji puno onih koji sa mnogo pažnje i ljubavi gledaju na Komarnicu, među njima su naučnici, aktivisti, turisti, turistički vodiči, istraživači, ribari, avanturisti i mnogi drugi koji joj pristupaju sa posebnim divljenjem. Ovi ljudi razvijaju mogućnosti korištenja prirodnih resursa kojima istovremeno njeguju prirodu, čuvajući je za naredne generacije.

Komarnica više nije samo prirodna atrakcija; u protekle dvije godine postala je i simbol ujedinjenja ljudi koji se zalažu za zdravu i divlju prirodu, kao i za ljude koji u takvom prirodnom okruženju žive i borave. Tako je formirana inicijativa Spasimo Komarnicu, koja je tokom samo dva kampa, usmjerena na pravu valorizaciju ovog područja, uspjela da okupi preko 600 ljudi iz 17 različitih zemalja. Nakon kampova, priča o Komarnici proširila se širom svijeta.

Šavnik, mali planinski grad, trenutno je možda najpoznatiji po tome što tamo „sunce izlazi dva put“ dnevno. Međutim, kao gradić koji leži na tri rijeke, ušuškan među planinske vijence, nudi mnogo više od ove zabavne dosjetke. Teritorija Šavnika smještena je na padinama, u dolinama i na površinama planinskih masiva: Durmitora, Sinjajevine i Vojnika. Planinski masivi, lednička jezera, šumska prostranstva, visoravni, nepregledni pašnjaci, doline rijeka, i kanjoni, sa velikim razlikama u nadmorskim visinama daju poseban pečat ovom području.

U Šavniku svakodnevni život se odvija polako. Lokalno stanovništvo oslanja se na tradicionalne načine života koji su po pravilu potpuno u skladu sa prirodom, jer prirodne resurse koje koriste, i od kojih zavise, čuvaju da bi mogli da ih koriste i u budućnosti. Daleko je poznato mišljenje da su „Šavnička sela najljepša sela u Crnoj Gori“, a svi oni koji su ih posjetili to mogu i potvrditi. Selo Pošćenje glasi za najljepše selo u Crnoj Gori - taj

epitet poklonio mu je i čuveni geograf Jovan Cvijić u svojim putopisima.

Prema velikom broju turista i stručnjaka iz te oblasti, koji su posjetili ovo područje, Šavnik je grad koji predstavlja pravi raj za ljubitelje prirode i aktivnog turizma, tokom cijele godine. Planinarenje, brdski biciklizam, kajaking, kanjoniranje, sportsko penjanje, sportski ribolov, turno skijanje, šetanje krpljama, šetanje stazama medvjeda ili ljekovitog bilja, i slično, proračunom domaćom, autentičnom kuhinjom i agroturizmom, samo su neke od ponuda koje ovo, naizgled malo područje pruža, a koje posjetiocima može prirediti nezaboravno iskustvo. Crna Gora je planetarno poznata po kanjonu Nevidio. Samo zbog ovog dijela rijeke Komarnice, Crnu Goru, pa i Šavnik svake godine posjeti najmanje 3.000 ljudi. Ali Nevidio je postao poznat ne zbog aktivne turističke kampanje lokalne turističke organizacije, već zbog usmenih preporuka posjetioca. Šavnik je trenutno poznat po Nevidiu, a nudi mnogo više.

To što je med iz Bukovice proglašen za najbolji svjetski med dovoljno govori o bogatstvu florističkog sastava po kvadratnom metru ove regije, koje garantuje vrhunski kvalitet i drugih proizvoda kao što su mliječni proizvodi, zbog čega durmitorski skorup ima zaštićenu oznaku porijekla (PDO). Taj stepen zaštite daje mu veću vrijednost od, na primjer, dobro poznate njeguške pršute. Uprkos svojim nebrojivim potencijalima i savršenoj geografskoj poziciji i prirodnim uslovima, danas je Šavnička varošica nepravedno zapostavljena i zanemarena od strane različitih vladajućih struktura, pa je često okarakterisana kao „grad duhova”, i kao usputna stanica za Žabljak. Jedini razvojni pravac koji je promovisan od strane donosioca odluka je razvoj energetske projekata, čije bi sprovođenje često značilo potpuno brisanje autentičnih vrijednosti ovog kraja.

U razvoj lokalnih zajednica nije ulagano, pa su migracije dovele do toga da, po posljednjem popisu iz 2011. godine, na području cijele opštine živi oko 2.100 stanovnika. Motivacija mještana dodatno je oslabljena činjenicom da prvi čovjek Opštine, kao i njegovi bliski saradnici, žive, školuju djecu i plaćaju poreze u drugom, većem gradu. Dakle, godinama nije ulagano u putnu infrastrukturu, vodovodne sisteme i u druge osnovne uslove za život u ruralnom području, a kulturne sadržaje, edukaciju i podršku za razvoj preduzetništva suviše je pominjati. Rukovodstvo Opštine poslije toliko godina neulaganja u razvoj svog kraja, jed-

Foto: Dejan Lazarević

inu šansu za prosperitet i nova radna mjesta vidi u izgradnji ogromne hidrocentrale na rijeci Komarnici, razglašavajući kako će ovaj projekat spasiti Šavnik od propadanja. I tako, dok se svijet divi prirodnim čudima ovog kraja, i čeka razvoj prave turističke ponude, Šavnik se suočava s izazovom hidrocentrale i sa pitanjem da li se dugoročni razvoj mjesta može temeljiti na projektima koji donose nesigurnost i neizvjesnost. Šta će ostati od Šavnika ako se uništi njegova prirodna baština? Je li ovo zaista put ka prosperitetu ili brz način da se osiromaši priroda zarad kratkoročne dobiti? Ovo su pitanja koja Šavničani i Šavničanke, ali i svi koji cijene netaknutu ljepotu prirode, moraju postaviti sebi i svojoj zajednici. Mještananin Milija Čeranić uporno postavlja pitanje: „Da li je nama budućnost da potopimo kanjon Komarnice, ili da možda napatimo to što je kanjon očuvan?“, ali odgovor od donosioca odluka izostaje.

Šavnik odiše skromnošću i jedinstvenim duhom koji odražava pravu suštinu brdskog mentaliteta. Ovaj grad, skriven među planinama i zelenim proplancima, isprepletan bistrim rijekama, pruža autentično iskustvo koje se uklapa u duboko ukorijenjeni crnogorski način života, i uz svoju posebnost i geografsku poziciju ima sve što je potrebno da bi bio pravi balkanski centar avanturističkog i agro-rualnog održivog turizma.

Poslednjih desetak godina načinjeni su prvi koraci ka valorizaciji autentičnih vrijednosti izgradnjom eko-sela, uređenjem i markiranjem planinarskih i biciklističkih staza. Za navedne aktivnosti, uglavnom je lokalno

Foto: Miljko Bulaić

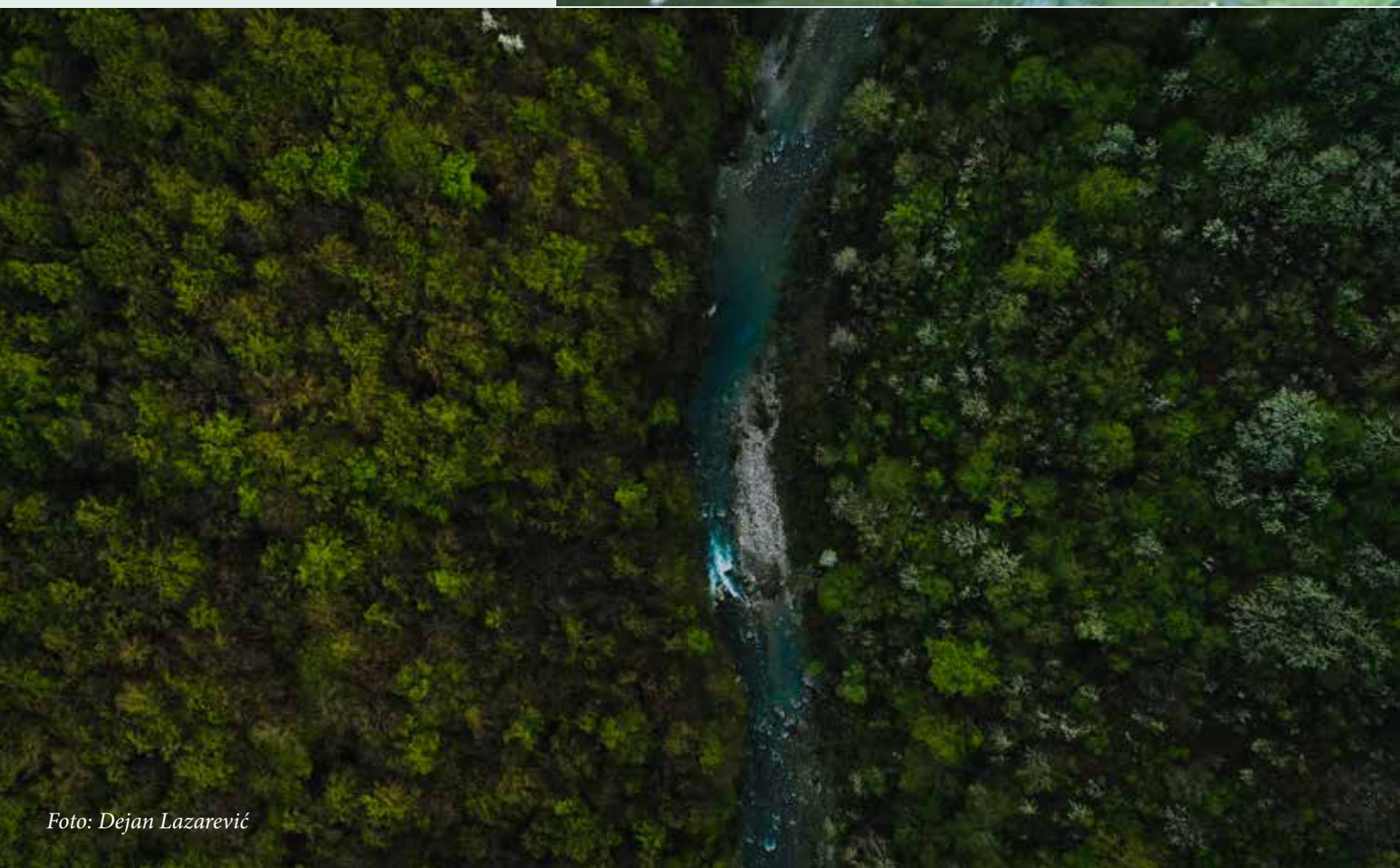

Foto: Dejan Lazarević

stanovništvo preuzelo stvari u svoje ruke, a priroda je pomogla. Na žalost, većina potencijala i dalje čeka na pravu, pametnu valorizaciju, čeka na odvažne mlade mještane ili strance koji se dosele u ovaj kraj, da pokrenu neki oblik održivog turizma na svom pragu i tako inspirišu svoje komšije da urade slično. Na sreću, ima i takvih primjera.

Ruralni predjeli, koji zapravo zauzimaju najveću površinu naše države, upravo nude savršene mogućnosti za ekološki, održivi vid turizma tokom sve četiri sezone, ali zahtijevaju da budemo pažljivi pri kreiranju projekata, sadržaja i smještajnih kapaciteta koji treba da reflektuju našu istoriju i autentičnost našeg naroda, a ne da ih na bilo koji način naruše.

Šavnik je jedno od područja koje još ima vremena da prigrli svoje atribute, i uz simultano ulaganje u lokalnu zajednicu i u očuvanje prirode, uspije da kreira pobjedničku priču o pravom razvoju u skladu sa postulatima ekološke Crne Gore. Kao što je deklaracija o ekološkoj Crnoj Gori već decenijama primjer drugim državama nalik Kostariki, koja je zapravo uspjela da primijeni ove postulate i pokaže svijetu šta znači ekološka, održiva, prosperitetna država, tako i Šavnik može postati uspješan primjer razvoja ruralnog područja.

Crnogorsko društvo ekologa

Foto: Dejan Lazarević